

De Tafel van XII
Thema Technologie & Mens
met Niek van Leeuwen en Merlijn Twaalfhoven
7 maart 2018

Introductie

Pianomuziek: Tristan Schmidt

Ruben van Zwieten: De jaargang 2017-2018 van de Tafel van XII begint vanavond aan het derde thema, Technologie & Mens, en is daarmee halverwege. De vier gekozen thema's – de andere drie zijn Commercieel & Ideëel, Nationaal & Europa en Homogeen & Divers - zijn ogenschijnlijke tegenstellingen, en het gaat erom te zoeken hoe de harmonie tussen de twee gevonden kan worden. Daar past een mooi gedicht bij.

Gedicht 'Oudere heer aan de kassa van V&D', geschreven door Anton Korteweg

De Nieuwe Poort heeft besloten het programma van de Tafel van XII voort te zetten onder de naam *Universiteit van Leven en Werk*. Onderdeel daarvan wordt in de volgende jaargang een driedaagse bijeenkomst in Valencia.

Gedicht 'Vergadering', geschreven door Rodaan al-Galidi

Het thema Technologie & Mens hebben we als volgt omschreven: Digitale technologie biedt gemak, kennis en vermaak. Maar tegelijk wordt ons mens-zijn op scherp gezet. Want waar houdt mens op, en waar begint de technologie? Is dat onderscheid nog wel zo helder? Is er in de digitale maatschappij nog wel écht contact mogelijk, of raken we steeds verder van elkaar verwijderd dan ooit? Kortom, hoe kunnen we mens zijn en blijven in het digitale tijdperk?

De twee gasten die voor vanavond zijn uitgenodigd om het thema in te leiden zijn:

Niek van Leeuwen, general manager Nordics, Baltics en Benelux bij Uber. Hiervoor was hij werkzaam bij Heineken als Brand manager, category development manager en trade marketing manager in de Democratische Republiek Congo. Eerder is hij als accountmanager werkzaam geweest bij Vrumona en behaalde hij zijn master internationale economie aan de Universiteit van Maastricht.

Merlijn Twaalfhoven is een Nederlandse componist en organisator van multidisciplinaire muziek evenementen. Merlijn Twaalfhoven was lector aan de hogeschool voor de kunsten

ArtEZ. Hij studeerde altviool, alsmede compositie (bij Daan Manneke), aan het Conservatorium van Amsterdam, met specifieke interesse voor niet-westerse muziek. Onlangs richtte hij The Turn Club op. Hierin werkt hij samen met kunstenaars, verbinders en veranderaars om met kunstdenken maatschappelijke vraagstukken aan te pakken.

Het gesprek met deze twee genodigden is voeding voor het gesprek dat na deze dialoog aan de tafels verder gevoerd gaat worden.

Ruben van Zwieten: Merlijn en Niek, hoe hebben jullie de opkomst van de technologie in ons leven meegemaakt en aanschouwd?

Merlijn Twaalfhoven: Zoals waarschijnlijk mensen destijds ook de komst van de telefoon hebben ervaren was het internet iets dat de natuurwetten doorbreekt. Internet bracht nabij wat eigenlijk heel ver weg is.

Niek van Leeuwen: Mijn eerste mobiele telefoon was voor mij vooral een gadget. Pas bij Uber ben ik gaan zien hoe je die technologie breder kunt inzetten. Waar ik me nog steeds over verbaas is dat innovatie vaak in kleine dingen zit. Nu roep je een taxi op met een app, terwijl je diezelfde dienst vroeger bestelde door te bellen met een taxicentrale. Het speciale aan die app is dat je de taxi daadwerkelijk de hoek om ziet rijden op je telefoonscherm. Daarom is het innovatief.

Ruben van Zwieten: Hoe zijn jullie begonnen? Merlijn, jij was muzikaal en ging naar het conservatorium. Hoe verliep dat traject, en hoe heb je het ervaren?

Merlijn Twaalfhoven: Het begon met de ervaring dat erbij horen in de klassieke muziek een langdurig en continu gevecht is. Om toegelaten te worden tot het conservatorium moest ik zo'n tien audities doen. Eenmaal op het conservatorium merkte ik gaandeweg dat afstuderen op altviool voor mij te hoog gegrepen was. Er zijn maar een paar plekken voor altviolisten en voor andere musici in de klassieke muziek, en die moeten wereldwijd de concurrentie aangaan met elkaar. Dat heb ik aanvankelijk ervaren als een enorme uitdaging en ik heb heel sterk mijn best gedaan om mee te kunnen in die wereld van de klassieke muziek. Pas later ben ik gaan inzien hoe raar het is dat iets als muziek, wat zo universeel is, zo exclusief is gemaakt. Muziek maakt deel uit van ieders leven, en naar mijn mening schuilt in ieder mens een kunstenaar.

Ruben van Zwieten: Waar kwam dat inzicht dat de klassieke muziekwereld te exclusief was en dat jij dacht dat het anders zou moeten zijn, en waardoor?

Merlijn Twaalfhoven: Dat gebeurde in een aantal stappen. De eerste was de stap naar componeren. Terwijl klassieke muziek precies moet worden uitgevoerd zoals het hoort,

kwam met het componeren de vrijheid om iets te mogen doen zoals je dat zelf ziet. Dat was al een grote bevrijding. Een volgend inzicht kwam tijdens een concert in de Oude Kerk, een fantastische grote locatie. De muziek van ons gezelschap klonk daar totaal anders dan in een gewone concertzaal, terwijl alle musici precies hetzelfde waren opgesteld ten opzichte van elkaar, op een klein podium. Toen realiseerde ik me: Muziek is ruimte, en klank is hoe je een ruimte ervaart. Waarom gaan we in hemelsnaam op dat kleine podiumpje zitten? Toen heb ik mijn muzikanten gevraagd zich over de hele ruimte te verspreiden. Dat bracht een nieuw inzicht: De manier waarop kunst wordt gepresenteerd is ook de manier waarop kunst wordt geconsumeerd. Toen begon ik te experimenteren op allerlei plekken en in allerlei omgevingen, ging op reis, en kwam erachter dat zodra je het podium letterlijk achter je laat het onderscheid vervalst tussen 'verheven, hoge kunst' en 'de wereld'. Het feit dat we tijdens dit gesprek op een podium zitten bepaalt de ervaring. Het is een hele dwingende beslissing. Ik vind het dus heel belangrijk om vooral ook met de context bezig te zijn, en niet alleen met de content. Dat heeft een hele reis tot gevolg gehad. Tegelijkertijd blijft de alt-viool lonken, omdat muziek daarmee maken een vak is dat ik onder de knie heb.

Ruben van Zwieten: Niek, was het van jou een bewuste stap om je loopbaan bij Heineken te beginnen?

Niek van Leeuwen: In die zin bewust dat het een gebaand pad was. In de zes jaar die ik er werkte kwam ik er gaandeweg achter dat ik graag in een minder gestructureerde omgeving wilde werken, waarin ik kon ondernemen. Met Uber begonnen we met niets. Er was technologie die niet altijd goed werkte, en omdat we vraag en aanbod van vervoer bij elkaar wilden brengen moesten we op zoek naar gebruikers en naar chauffeurs. Het begon dus heel klein. Het idee dat je alles zelf moet organiseren en dat je verantwoordelijk bent voor wat er in je markt gebeurt, dat geeft nog steeds een kick.

Ruben van Zwieten: Heb je een voorbeeld van de haperende technologie?

Niek van Leeuwen: Het idee van Uber is dat je op een knop drukt en dat er dan een auto voor de deur staat. In het begin planden we die chauffeurs. Nu zijn wereldwijd twee miljoen chauffeurs actief en in Nederland bijna tienduizend, maar in het begin planden we hoeveel chauffeurs we nodig hadden. Dat was een complex proces.

Ruben van Zwieten: Wat was het moment in je leven waarop jij je realiseerde dat de technologie jou kon bieden waar je naar op zoek was?

Niek van Leeuwen: Ik hield me op de hoogte van ontwikkelingen via blogs, en via databases die bijhouden waarin geïnvesteerd wordt en hoe snel dat gaat. Daar kun je uithalen wat potentie heeft en de moeite waard is om in te investeren. Marktplaatsen voor vastgoed en mobiliteit, waar vraag en aanbod bij elkaar worden gebracht, vond ik interessant.

Uiteindelijk kwam de kans om Uber – toen in de VS al actief - in Nederland op te gaan zetten. Er was dus al een basis.

Ruben van Zwieten: Wanneer is de technologie de wereld van de componisten binnengekomen?

Merlijn Twaalfhoven: Soms ben ik heel innovatief, in andere gevallen heel voorzichtig. Zo heb ik zelf nog een oude Nokia-telefoon. Ik kom erachter dat sommige technologische systemen aantrekkelijk zijn en handig lijken, maar in de praktijk helemaal niet zo handig blijken te zijn. Ik wil eerst overtuigd raken. Jij noemde net de *Universiteit van Leven en Werk*, maar volgens mij zijn we heel amateuristisch bezig met ons leven terwijl we heel professioneel bezig zijn met ons werk. Onze omgang met technologie zie ik als iets waar we als amateurs instappen, als naïeve consumenten. Onze generatie weet nog hoe het was zonder technologie, maar latere generaties zijn ermee opgegroeid. Alles kan, alles mag, overall zijn spelletjes, er is altijd afleiding. Ik geloof dat er nu een omslag bezig is, dat mensen zich gaan afvragen: Willen we dit wel? We verliezen aandacht voor elkaar, maken moeilijker verbinding met elkaar. Jonge mensen zijn voorzichtiger denk ik en gaan er bewuster mee om. Dat is goed. Ik verzet me ook tegen die naïeve houding.

Ruben van Zwieten: Niek, jij hebt tijdenlang een leidende rol gespeeld op het gebied van verandering, technologie, en je hebt de grenzen van de wet opgezocht. Hoe heb je je daaronder gevoeld?

Niek van Leeuwen: Eigenlijk wel goed. We hadden wel de politici op onze hand, maar de wetgeving was achterhaald en zorgt ervoor dat nieuwe partijen buiten de deur gehouden kunnen worden. De ervaring leert ook dat de wetgeving nu veel strenger wordt gehandhaafd dan jarenlang gebruikelijk was om de markt te beschermen. Wij wisten dat we politici zouden moeten laten zien, zoals dat in de VS al eerder was gelukt, dat sommige wetten achterhaald zijn.

Ruben van Zwieten: Wat zijn de grote dilemma's die nu op ons afkomen als we het hebben over technologie?

Merlijn Twaalfhoven: Dat een bedrijf door gebruikmaking van algoritmen kan worden gestuurd door de consument is bijzonder en fantastisch. Het maakt wendbaar. Wel vind ik het verontrustend dat er een intelligentie achter de technologie zit, een soort wezen, die niet meer bij de mens ligt. Als dat wezen gedreven wordt door het maken van optimale winst dan kan dat voor de mens gevaarlijk zijn.

Niek van Leeuwen: Wij hebben de afgelopen jaren juist ervaren dat het niet altijd daarom gaat. In de organisatie van Uber is in de loop van de tijd steeds meer aandacht gekomen voor de bedrijfscultuur en voor waarden.

Merlijn Twaalfhoven: Zijn er in jouw type bedrijf – Uber, Deliveroo, etc - structuren of dimensies die je niet uitdrukt in verdiensten? Bijvoorbeeld: Hoe gelukkig zijn de chauffeurs? Kun je observeren wanneer het mis gaat? Neem Facebook. Dat kan ervoor zorgen dat ik een uur op die site blijf, maar het kan niet weten of begrijpen of ik in dat uur liever iets anders had gedaan, zoals een boek lezen.

Ruben van Zwieten: Dus is de centrale vraag: Hoe blijft de mens zelf aan het stuur?

Merlijn Twaalfhoven: Als je heel veel data binnenkrijgt kun je je afvragen: Wat zeggen die data? Zijn ze niet eigenlijk een vorm van blind zijn? Zijn er binnen een bedrijf mechanismen die constateren: Dit willen we niet, dit is niet mooi?

Niek van Leeuwen: Een van onze belangrijkste datapunten is de satisfactie van onze chauffeurs. Wel ben ik met je eens dat daar minder belang aan wordt gehecht naarmate je een grotere en machtigere rol speelt op de markt. Hoe meer concurrentie, hoe belangrijker dit punt blijft, is onze ervaring in de VS. In Europa is er minder concurrentie, dus je zult zien dat er vanuit de overheid meer invloed gaat komen. Dat is denk ik goed, want er moet evenwicht blijven tussen winst en gelukkige medewerkers.

Ruben van Zwieten: De overeenkomst tussen De Nieuwe Poort en muziek is dat zij voorbeelden zijn van de overtuiging dat in dit online tijdperk de offline ontmoetingen het altijd zullen blijven winnen, en dat inspiratie iets blijft van humaniteit.

Wat volgt is een klankexperiment onder regie van Merlijn Twaalfhoven met medewerking van pianist Tristan Schmidt. De pianist speelt een akkoord dat de aanwezigen vervolgens aanhouden, en de vraag is wat we horen als het akkoord uitsterft.

Merlijn Twaalfhoven na afloop van het experiment: Dit zou ik geen compositie noemen, maar wat hier interessanter aan is dan aan een compositie, dat is dat wij hier samen zijn als een complex en verschillend gezelschap. Aan wat een koor voortbrengt wordt heel hard gewerkt, het wordt eigenlijk versimpeld, dus veel professionaliteit is gericht op het efficiënt en puur maken van dingen. Wij hier samen zijn geen koor, daardoor zijn we gelaagd en diep, en dat fascineert mij. Zo denk ik ook dat muziek in veel gevallen complexiteit laat liggen – wij hebben het muziek maken uitbesteed aan professionals – terwijl we juist ook daar oog voor zouden moeten hebben en ook daarvan zouden mogen genieten.

Ruben van Zwieten: Door de technologie doen wij dingen waarvan we het resultaat niet direct kunnen voelen of waarnemen. Timmermannen zijn vaak gelukkig doordat ze meteen zien wat ze met hun handen maken, terwijl je door technologie vaak een schakel in een keten bent waarin jouw bijdrage niet direct zichtbaar is.

Aan tafel gaat nu verder worden gediscussieerd over de vraag: Hoe houden we het menselijke overeind in een hoogtechnologische samenleving.

Gedicht 'Oudere heer aan de kassa van V&D' van Anton Korteweg

Spatuermels? Nee, dank u, juffrouw,
en mijn treinkaartje koop ik het liefst aan een echt loket bij een mens.

U ziet er zo schattig uit, zal ik nog wat vertellen?
Ik heb niet eens een mobieltje want stoort mezelf al zo vaak,
en ook geen afwasmachine;
spreek je nog eens met elkaar.

En als ik een auto zou hebben, deed ik het zonder tomtom.
Vroeger had je daar God voor-
geleidde je veilig naar huis,
hoe zwart de nacht ook was.

Kunt u me nog volgen, juffrouw?
Wat ik wou zeggen: geen ermels.

Gedicht 'Vergadering' van Rodaan al-Galidi

Waarheen gaat de Nederlander?

Naar een vergadering.

Waar komt hij vandaan?

Van een vergadering.

Het huis

is de vergadering van de Nederlander
met zijn hond.

De douche

is de vergadering van de Nederlander
met het warme water.

De slaap

is de vergadering van de Nederlander
met zijn bed.

Wakker worden

is de vergadering van de Nederlander
met de haast.

De vergadering

is de vergadering van de Nederlander
met de vergadering.